

Рецензия

за

дисертационния труд

на

Диен Ютинг

докторант редовна форма на обучение

в катедра "Класическо пеене" към Вокален факултет на НМА

на тема:

“Китайската опера - развитие и влияние от европейските тенденции.

Творческият път на световната оперна певица Хъ Хуей”

за присъждане на образователната и научна степен доктор
по научна специалност „Музикознание и музикално изкуство”
в професионално направление 8.3. „Музикално и танцово изкуство”

научен ръководител: проф. д-р Маргарита Баснарова

Древните Източни театрални школи, направления и практики /Японските - Ногаку и Кабуки, Китайския класически театър и Китайската опера, Индийския - Бхатиянатияшастра/, с техните канонични принципи и уникална самобитност, още от края на 19 век, включително и до настоящия момент, са във фокуса на активно внимание и интерес, изследване и анализ, плодотворна взаимовръзка и обмен от страна на европейските творчески личности - режисьори, драматурзи, актьори, композитори, художници, теоретици. Достатъчно е да се споменат имената на Мейерхолд, Брехт, Пучини, които под влияние на източните театрални теории и практики променят необратимо посоката, визията, изказа, семантиката не само на драматичното, но и на музикално-театралното изкуство,

полагайки нови естетически щрихи, багри, философски измерения и духовни траектории. Но, ако за традиционните Японски и Китайски концепт/модел вече са факт огромен брой научни разработки, и елементи от тези самобитни изкуства са се имплантирали по един или друг начин в европейската театрална култура, то за операта на комунистически Китай, зародила се през 20-те години на 20 век, все още информацията в България, касаеща музикално-драматургичния модел, опуси-жалони, значими композитори, либретисти, изпълнители, теоретици, е твърде спорадична и оскъдна. Сам по себе си този факт е доказателство за актуалността и утилитарността на така представения и разработен дисертационен труд.

Изборът на темата *“Китайската опера - развитие и влияние от европейските тенденции. Творческият път на световната оперна певица Хъ Хуей”* е логично и субективно мотивиран от личните пристрастия на Диен Ютинг, доминирани от стремежа и желанието ѝ именно от първоизвора да бъдат представени на българската общественост културните достижения и завоевания на нейната Родина Китай.

Този сбор от фактори и обстоятелства е добра предпоставка за навлизане на дълбинно ниво в проблематиката и строгата специфика на изследването от дисертантката, привнасят автентичен привкус и лично отношение.

Диен Ютинг е завършила Средно училище в родния си град Хохот, Вътрешна Монголия, Китай. Висшето си образование придобива в Университета Танджин.

От 2015 г. включително и до настоящия момент продължава обучението си в Република България, НМА "Проф. Панчо Владигеров" - специалност Класическо пеене в класа на проф. Маргарита Баснарова. През 2017 придобива магистърска степен, а след успешно положен конкурсен изпит е приета за редовен докторант в НМА под научното ръководство на проф. д-р Маргарита Баснарова.

Диен Ютинг е удостоена с редица награди от певчески конкурси:

- втора награда от конкурса на Университета Танджин -2012 г.;
- сребърен медал от вокалния конкурс "Красив Китай" в категория "Бел канто" - 2012 г.;
- втора награда и специална за хор от вокалния конкурс в Русия "Национална душа" - 2013 г.;
- втора награда за песен от 9-тия Международен конкурс за песен - град Урбана- Италия - 2019 г.;
- трета награда за опера от 9-тия Международен конкурс за песен - град Урбана- Италия - 2019 г.

Дисертационният труд *“Китайската опера - развитие и влияние от европейските тенденции. Творческият път на световната оперна певица Хъ Хуей”* е от типа теоретико-приложен. Разположен е в общ обем от 132 страници и се състои от увод, 5 глави, заключение. Разработката е илюстрирана със снимков материал, включва нотни примери, графични изображения - под формата на диаграми, анализиращи вокалната партия на Мулан и музикалната композиция на творбата.

Библиографията наброява 17 китайски теоретични източника, преведени лично от Диен Ютинг.

Коректно са изведени научните приноси, налице са и необходимите 3 публикации, свързани с разработваната тема.

Авторефератът лаконично синтезира материала на дисертационния труд, като акуратно предава същността му.

В увода са експонира личните мотиви на Диен Ютинг, провокирали появата на труда, уточняват се и прецизират важните детайли, относно селекцията и подбора на материала, визират се подхода и използваните методи - универсални - анализ, сравнение, обобщение, индукция, дедукция и частните - изследване, проучване.

Във въстъпителната част са очертани параметрите на настоящата културна среда и ситуация в Китай и по-конкретно по отношение на:

- ✓ оперното изкуство;
- ✓ функциониращата организационна система;
- ✓ огромния интерес на китайския народ към оперното изкуство;
- ✓ творчеството на емблематичната певица Хъ Хуей.

Изведени са и аргументирани тяхната градивна взаимовръзка и ползотворен обмен, превърнали се в мощен фактор и творчески импулс за развитието на:

- оперното дело в Китай,
- създаването на нови творби,
- възхода на вокалното изкуство.

В увода е формулирана и водещата цел на Диен Ютинг: "*... да се добие представа за кариерата на Хъ Хуей и развитието на операта в Китай, тяхната взаимна свързаност и как това довежда до все по-голямо развитие както като създаване на оперни произведения, така и като оперни певци....*".

Първа глава е посветена на най-значимата оперна певица Хъ Хуей, единственото китайско сопрано носител на голямата награда "Илика", триумфално дефилирала като Чо-чо-сан, Аида и Тоска в продължение на 10 години на шесте най-престижни световни сцени - Ла Скала, Метрополитен, Виенската и Парижка опера, Ковънт Гардън.

Открити са субективните и обективни фактори /в житейски и творчески план/ благоприятствали нейното формиране и развитие като певица с превъзходна вокална техника, интерпретаторски умения и завладяващо актьорско присъствие. Изведен е приноса на Хъ Хуей "*..... Нейната кариера разкрива нови територии за китайските, дори за азиатските изпълнители на световната оперна сцена, като тя успява ясно да покаже, че хората от Изтока също са способни да интерпретират и изпълняват успешно западното класическо музикално изкуство....*".

Особено полезни са направените изводи от дисертантката касаещи вокалната техника и певчески умения на Хъ Хуей /блестящо и убедително преминаваща от белкантовите героини до Вагнеровите персонажи/, толерантната им автентичност и нормативна издържаност, спецификата на произношението и общото звучене; баланса и единението между гласа и емоционалната кондиция.

Поантата е положена върху субективното влияние на Хъ Хуей върху дисертантката - като източник на вдъхновение и модел на поведение: *"... още повече се затвърди разбирането, че в основата си ученето е тридесет процента талант и седемдесет процента усърдна работа..."*.

Особено ценни са препоръките на Хъ Хуей по отношение на качествения подход и образованието, както и съпоставките между европейската и китайска опера във визираното от Диен Ютинг интервю от 7 август 2012 г., касаещо състоянието и перспективите на оперното изкуство в Китай.

Втора глава паралелно проследява корените на: западната опера, чрез нейния архетипен образ в древногръцката драма, появата и концептуализирането ѝ през 16 век, и на Китайската традиционна опера, водеща своето начало от танцово-песенните представления в периода преди Първата китайска империя начело с династия Цин /221-206 г. пр. н.е./. Подробно е очертан генезиса на Китайската опера през следващите династии чрез жанровите трансформации на музикално-песенните представления типологизирани като: *сянхъ (xianghe)*, *циншан (qingshang)*, *тан (tang)*; *гушъ гъ-у (gushigewu)* със застъпени и множество акробатични елементи от епохата Северни и южни династии (420-589), на военния жанр *цанджюнси (canjunxi)*, за да се достигне до официалната Китайска опера, възникнала при династия Сун (906-1230). Дисертантката уточнява, базирайки се на историческите данни: *"..... според някои изследователите тя започва с т.нар. южна драма, или нан-си (nanxi), по време на периода на династия Южна Сун (1127–1279), а според други – с вариететни постановки дзадзю (zaju) от периода на Северна Сун (960-1227)...."*.

Бих искала да акцентирам върху така направените и изведени същностни характеристики, специфики и отлики между европейския и китайския музикално-драматургичен модел от Диен Ютинг. "*В Европа операта се явява прерогатив на представителите на висшите класи, докато при китайския ѝ аналог тя е продукт на мъдростта и творчеството на редовите, обикновени хора. Този толкова ярък контраст на оперната култура в Запада и Китай води до значителни различия и в начина, по който оперите се възприемат от широката публика. На Запад операта е една класическа „държавна церемония“, символно проявление на статус и социално положение. В Китай традиционните опери са едно цялостно проявление на историческите предания и народните традиции и обичаи, което във висока степен съчетава в себе си художественост и развлекателност".*

Обект на изследване в **Трета глава** е възходът на китайската опера през последните години, ползотворно повлияна от привнесения западен модел, и превръщането ѝ във важен пласт от съвременната култура на страната. Изведена е значимостта на факта - *през последните 50 години Националната опера е представила редица заглавия от световната оперна класика като "Сватбата на Фигаро", "Травиата", "Вълшебната флейта" и др... Отчетени са благотворния взаимствен опит и достижения на западните произведения, оказали трайно въздействие и влияние върху интереса и качеството на оперното изкуство в Китай, и превърнало оперните институти в " ... съсредоточни средища на това развитие, а в някакъв смисъл формират и една система, притежаваща определен мащаб и влияние, която носи и национален престиж....".* Очертан е и стратегическия подход експониращ представянето на чуждестранните оперни изпълнения в Китай, а именно: чрез гастрол на цели оперни трупи от чужбина; изцяло от китайски творци или посредством международно сътрудничество. Обобщавайки, Диен Ютинг стига до извода "*..... Привнасянето на западните опери несъмнено разширява художествения кръгозор на китайската публика и обогатява*

творческата и изпълнителската дейност с нови композиционни подходи и методи на пеене, а това в крайна сметка води и до повишаване на вкуса на широката аудитория...."

Бих определила следващите **Четвърта и пета глава** като централни и приноси в труда. **Четвърта глава** прави панорамен обзор на новия тип Китайска опера, съблюдаваща западните канони, и определена от Диен Ютинг като: " ... синкретична форма на изкуствата, включваща в себе си множество различни аспекти като сценично изпълняване, пеене, сюжетност, хореография и др. За разлика от самобитните китайски сходни с операта жанрове, при нея най-важни са традиционните техники на пеене...". Прецизно е датирано началото ѝ - около 20-те години на ХХ век, припокриващо се с периода на Четвъртомайското движение, като е очертан генезиса и концептуализирането ѝ в нейното вече 100 годишно художествено и естетическо битие. Направена е периодизация, чрез петте позиционирани етапа, определени от Диен Ютинг като *кулминационни*. Успоредно са разгледани значимите творби и е направен анализ на най-емблематичнатото постижение във всеки един от тези диферинцирани времеви и художествено-естетически отрязаци:

- *„Момичето с белите коси“ (1949-1958) - Първо знаково произведение от новия тип опера:*
- *„Сестра Дзян“ – втора кулминация на новото оперно творчество в Китай (1959-1966 г.)*
- *Голямата любовна трагедия „Дива пустош“ – Третата кулминация на китайската опера*
- *„Дъщерята на партията“ - типичен представител на операта в китайски национален стил. Четвъртата кулминация в съвременната китайска опера.*
- *Операта „Поема за Мулан“ и Петата кулминация в китайската съвременна опера, определена като Новото явление.*

На всеки един от етапите и творбите е направен художествен и естетически прочит, открити са специфичния облик, доминиран от конкретния исторически момент, дадена е подробна информация, относно жанровите проявления и трансформации, конструкцията, сюжетната канава, промяната в тематичния и идеен кръг, мелодическия изказ и структура, открити са новаторските и експериментални идеи, търсения, постижения.

Отделено е място и на други важни съпътстващи опуси, допринесли за създаването и оформянето на цялостната жанрова картина, стилистичен и лексикален профил на Китайската опера, както и на значимите личности - композитори, поети оказали благотворно повлияване чрез творчеството си.

Диен Ютинг прави важно уточнение относно съвременния статус на Китайската опера, извеждайки една от значимите ѝ характеристики: " *Към момента китайската опера има зад гърба си няколко десетилетия на историческо развитие, като в хода на непрестанните търсения през този период постепенно се формират два основни вида форми на експресия: първият е традиционното китайско пеене, а вторият – пеенето от нов тип, образувало се чрез съчетаване със спецификата на певческите похвати при западната класическа опера....*".

Пета глава се фокусира изцяло върху "Поема за Мулан" /2004 г./, едно от най-успешните оперни произведения сътворени в Китай - типичен представител на съвременната Китайска опера. Творбата придобила световна известност и заслужено място в съвременната музикално-театрална практика "*... интерпретира древна легенда, позната на всеки в Китай, популярна и обичана по целия свят. В „Поема за Мулан“ симфоничната музика е основата, но освен това с оглед на конкретната сцена са вплетени и интегрирани елементи от мюзикъл, драма, оратория, ситуативна комедия, танци др., внасяйки нови акценти в старинната легенда. Пеенето и сценичното поведение дължат много на автентично китайската стилистика и придават достоверност и пълнота на действието. Още по-важно е, че „Поема за Мулан“ придава по-обобщено и актуално звучене на тази иначе*

конкретно исторически и културно ситуирана история. За разлика от всички дотогавашни опери, „Поема за Мулан“ е великолепно произведение с мащабни сцени на фона на симфонична музика, възпяващо героизма и добродетелите на китайската жена, въплътени в един-единствен персонаж. С новаторската си форма операта прославя великата китайска култура и народностен дух и разкрива благородните пориви не само на чедата на Китай, но и на цялото човечество: любовта към живота, стремежа към правда, добро и красота, призива за мир и справедливост...”.

Изследването е структурирано и поднесено под формата на анализи /музикално-драматургичен, интерпретационен, вокално-изпълнителски/. Дадена е ценна и автентична информация за: авторите - композитора Гуан Ся и либретиста Лиу Лин, за тяхното творчество, пристрастия, търсения; предисторията на създаването; адаптацията и трансформацията на първообраза - епичната северна народна песен "Стихове за Мулан" в сюжетната история на операта. Направено е съдържателно описание на операта, включващо увертюрата и 4-те действия. Проследени са развоя и разгръщането на сюжетните и драматургични линии, фабулата, структурирана е парадигмата на конфликтите и колизиите, генерирани от *промяната в половия статут на Мулан*, тематичните, съдържателните и идейно-смислови ориентири. Централно място е отделено на главната героиня Хуа Мулан. Нейният смел и героичен образ е обхванат детайлно и пространствено чрез четирите ѝ не толкова външни /физически/, а посредством вътрешните емоционално-психологически трансформации:

- *Първо действие: дъщерята, която почита родителите си, се превръща в син, постъпващ в армията.*
- *Второ действие: мъжът, който воюва години наред, понякога се превръща в дъщеря, която копнее за своя любим*
- *Трето действие: мъж (зад който се крие стеснителна дъщеря)*
- *Четвърто действие: дъщеря (с дух на син, призоваващ за мир).*

Четирите промени в образа на Мулан подчертават, че нейният характер е в процес на промяна и развитие, личността ѝ непрекъснато съзрява, този процес е в основата на развитието на конфликта в цялата опера, който е възлов за сюжета на операта...".

Особено полезни от теоретическа и най-вече от практическа гледна точка са: анализите на музикалния образ и конкретно на 12-те вокални солови изяви на Хуа Мулан, четливо разпределени по действия и подредени в таблица; препоръките за качествен и успешен вокален подход към партията, касаещи дикцията, силата на гласа, темпото, тембъра, стила, насоките за сценичното представяне и кодифицираната на жестовете, позата на тялото, стъпките/походки .

В главата е поместен критически анализ на Диен Ютинг, пряко визиращ сценичната реализация на операта "Поема за Мулан". Във фокуса на вниманието са режисурата, сценографското решение, според дисертантката *с измеренията на архитектурно чудо*, костюмите, актьорско-певческите превъплъщения. Според Диен Ютинг истинска творческа находка е: *" ... пълното единство между архитектурата и музиката, постигната чрез комбинацията между декори и симфонична музика - смела иновация в артистичната форма..."*. Материалът е подплатен с множество снимки, даващи представа за визията, атмосферата и духа на спектакъла.

Бих искала да подчертая заслугата на дисертантката терминът "Жунцянь" с всичките му интерпретационни специфики да бъде представен и разработен за първи път в българската научна мисъл.

Ще акцентирам и върху задълбочения анализ на "Любовта ми докрай ще те следва" - една от най-представителните арии в творбата, разкодиращ музикалната форма и фраза, мелодическата линия и хармония, тълкуването и експресията на текста. Всички тези указания и препоръки, извлечени от опита на Диен Ютинг са една много добра база и вярна отправна точка за настоящите и бъдещи

интерпретаторки на Мулан, било то на концертния подиум или в интегралното сценично превъплъщение.

В заключението на базата на така направения пространствен анализ на Китайската опера, дисертантката до стига до следните изводи и обобщава: "... Китайското оперно изкуство непрекъснато се променя и развива. Благодарение на бурните обществени и икономически промени, настъпили след основаването на Нов Китай, китайската опера вече разполага не само с изпълнители от ранга на Хъ Хуей, но и създава творби като „Поема за Мулан“, печелещи симпатиите на зрителите от всички краища по света. В днешното китайско оперно изкуство се наблюдават две полярни творчески тенденции. Първата е свързана с поддържането на неговата елитарност, като творческите търсения са насочени към по-дълбоки измерения в духа на сериозната опера и постигането на висок естетически стандарт. Втората набляга на популярността и по примера на мюзикълите в Бродуей се опитва да открие успешна формула за китайски популярни оперни спектакли. Но при всички случаи бъдещите експерименти и търсения трябва да бъдат свързани със създаване на оперни произведения въз основа на китайската история, за да се постигне хармонично единство между национален характер, историчност и съвременно звучене...".

Приноси моменти

Като обобщавам казаното дотук считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията за характера на научните приноси: новост за науката, обогатяване на съществуващите знания и приложението им в практиката.

Измежду приносите на разработката, бих искала да открия направените за първи път:

- *преводи и анализи на части от текста на операта "Поема за Мулан" на български език ;*

- *превода на цитати от китайски изследователи, проследяващи развитието и пътя на китайската опера на български език;*
- *анализа на вокалния и сценичен образ на Мулан от гледна точка на младия изпълнител;*
- *разработването и дешифрирането на термина, идентифициращ художествената техника и практика "Жунцянь".*

Заклучение

Въз основа на всичко изложено дотук, давам своята положителна оценка на дисертационния труд *"Китайската опера - развитие и влияние от европейските тенденции. Творческият път на световната оперна певица Хъ Хуей"* на Диен Ютинг и предлагам на членовете на уважаемото научно жури да й присъдят научната и образователна степен "доктор" по научна специалност „Музикознание и музикално изкуство”, професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство”.

31.08.2021 г.

проф. д-р Виолета Горчева